

JE TELEVÍZIA SKUTOČNE TAKÁ NEBEZPEČNÁ ?

BLAŽEK, B.: *Tváří v tvář obrazovce*. Praha, Sociologické nakladatelství 1995. 199 s.

Motto: „*Dospelosť neznamená, že nám narastú fúzy, ale že sa dokážeme svojprávne, a teda i zodpovedne rozhodovať.*“

Po prečítaní knihy Bohuslava Blažeka sa mi táto autorova myšlienka javí ako vhodné motto pre túto recenziu. V časti verejnosti, odborných aj politických kruhov sa totiž v poslednom období veľa hovorí o médiách, o ich „svojvôli“ a všadeprítomnosti (voči tomu žiadna námietka), o ich magickú silu ovplyvniť konanie i myslenie ľudí – najmä v „negatívnom zmysle slova“, skrátka – nie veľa dobrého o nich, zvlášť ak ide o spojenie médií a násilie („mediálne násilie“). Kniha je práve pokusom premýšľať o problematike vplyvu médií a mediálneho násillia v trojuholníku televízia – deti – rodina (ale aj škola, kamaráti, susedia, ekonomická situácia, tradície, viera). Čitateľ pritom nepochybuje, že sa mu prihovára človek do problematiky maximálne zasvätený (ktorý okrem toho, že je publicistom, filmovým dramaturgom a režisérrom, prognostikom, rozhlasovým a televíznym moderátorom, kritikom médií v jednej osobe, prednáša aj na vysokej škole sociálnu ekológiu médií a mediálnu výchovu). Ako sám priznáva, nepredkladá čitateľovi v tejto knižke usporiadané poznatky zrelého odboru, ale skôr vlastné skúsenosti konfrontované so skúsenosťami iných a obracia sa najmä na „osvietených laikov“, ktorí nezahatajú a priori cestu k novým médiám (vo vzťahu k obrazovke nemusíme sa stať všetci programátormi), ale snažia sa im rozumieť (a porozumieť) a ktorí nevolajú hneď po „mediológoch“ a „mediálnej výchove“ v škole a nehľadajú hlavnú príčinu agresie (detí) hneď v mediálnom násillí.

Kniha predkladá pluralitu súčasných názorov ako podnet na vlastné premýšľanie a svojprávne rozhodovanie, vedie rodičov a ich deti k partnerskému dialógu s médiami. Nabáda vymaniť sa z „fascinácie médiami“ a z postojov obyčajného konzumenta. Autor pritom nechce obrazovku iba obhajovať, ale je voči nej aj dostatočne kritický. Často využíva myšlienkové bohatstvo kanadského teoretika masových médií Marshalla McLuhana, ktorý prišiel pred niekoľkými rokmi s prevratnou myšlienkou, že ich hlavné pôsobenie nespočíva v tom, o čom informujú, ale v príznačnom spôsobe komunikácie, ktorý prinášajú.

Autor, ktorého v rokoch 1992–1994 poverili analýzou spravodajských relácií, prezentuje nie-

ktoré dôležitejšie poznatky z nej. Ako uvádza, mnohí sa pohoršujú nad tým, koľko násillia sa odohráva v hraných alebo kreslených filmoch, málokto sa však pozastavuje nad tým, koľko krutosti vidia deti denne v televíznych správach. Možno si položiť otázku, do akej miery môže túto situáciu ovplyvniť televízia. Autor vo svojich analýzach často poukázal na prípady neprofesionality v podávaní správ obsahujúcich násillie, ale – podľa jeho názoru – nikto zatiaľ nenašiel návod, ako sa vyrovnáť so správami tohto druhu (ani médiá, ani diváci, ani kritici). No predsa považuje za nebezpečné niektoré kliše, ktoré sa v médiách vyskytujú v podobe dezinformácií, manipulácie a podobne (napr. zábery z bojiska bez uvedenia a vysvetlenia, kto konkrétne a za čo bojuje).

Čitateľa celkom určite zaujme kapitola *Takzvané zlo* (III.), pre ktorú si autor názov prepožičal od etológa Konrada Lorenza a v ktorej sa hľadajú zdroje skutočného zla. Autor tu zväzda boj s „kyvadlovým efektom“, ktorý je pre vedecký výskum médií a televízneho násillia príznačný: jednu z jeho extrémnych polôh predstavuje pokúšenie vedcov, či by sa predsa len nemohlo dokázať priamočiare pôsobenie jedinej príčiny a druhú príliv jemnejších a hlavne ľudskejších výkladových modelov. Ako poukazuje autor, prvá poloha je príznačnejšia pre naše chápanie televízneho násillia ako priameho vinníka vzostupu agresivity mladistvých, kým tá druhá predstavuje príklon k teóriám, ale i vedeckej diskusii, ktorá prebieha najmä v západnej Európe (Nemecko) a USA. Súčasná verejná diskusia v Nemecku má pred nami náskok dvadsať rokov. Hlbšie analýzy ukázali, že násillie mladistvých vyostřili sociálne dôsledky zjednotenia krajiny (C. P. Müller), dosah hospodárskej krízy na rodinu, manželské rozchody a rozvody, autoritársky výchovný štýl (K. Hurrelmann), neakceptovanie detí zo strany rodičov (Ch. Eggers). Média tomu všetkému napomáhajú tým, že predvádzajú násillné činy ako nejaké zaujímavé „divadlo“ bez toho, aby informovali o príčinách a následkoch.

Nemožno nebrať na zreteľ ani úvahy tých odborníkov, ktorí sa zaoberajú televíznym násillím ako svojou hlavnou témou. V tejto súvislosti sa uvádza holandský špecialista, ktorý tvrdí, že návyk na násillie môže viesť k tomu, že ho deti budú považovať za normálne a neškodné (podľa jednej štúdie sa v nemeckej televízii predvádza 91 vražd denne, teda 5 za vysielaciu hodinu). Pripomína sa tiež „pondelňajší syndróm“, keď deti v škôlkach zo seba vybijajú všetko to, čo do seba cez víkend

nasali. V tejto súvislosti nie sú ojedinelé prípady, keď dochádza zo strany niektorých moralistov až k jednoznačnému odsúdeniu televízie ako takej a k jej fundamentalistickej negácii (napríklad N. Postman).

Blažek v úsilí o rozuzlenie dilemy vzťahu k televíznu násiliu sa stavia na stranu tých, ktorí veria v možnosť nadobudnutia diváckej gramotnosti vrátane u detí: platí, že čím lepšie je na tom dieťa vo svojej rodinnej konštelácii a vzťahoch so širším okolím, tým lepšie sa vyrovnáva so silnými televíznymi zážitkami a tým menej má sklon televízii prepadať. Zakázať televíziu alebo len „škodlivé“ programy znamená vziať dieťaťu jednu z mála možností vyrovnáť sa s jeho ťažkosťami – hovorí Blažek. Dodajme: aj televízia ako inštitúcia má svoje možnosti a prostriedky, ako vyjsť v ústrety všeobecnému záujmu hľadať tú najschodnejšiu cestu k eli-

minovaniu možných negatívnych vplyvov v medziach prijateľnosti pre všetky zainteresované strany („tento program nie je vhodný pre detského televízneho diváka“). Namiesto zhrnutia na záver autor zaujímavého čítania ponúka niekoľko výziev, hier, námetov a otázok. Vyzyvá najmä rodičov, aby sa zaujímali, o čo majú ich deti z médií najväčší záujem, aby ich pri vnímaní mediálnych obsahov pozorovali a aby s nimi o nich diskutovali. Čo tak začať s mediálnou výchovou doma?

Recenzent inšpirovaný autorom knihy ponúka čitateľom takúto hru: predstavte si, že sa v jedno pekné ráno zobudíte a dozviete sa, že zrušili televíziu, vyplí rozhlas a už nebudú vychádzať noviny...

Aké sú vaše pocity ?

Mgr. František Šinka, CSc.

ROČENKA ÚNIE VYDAVATELOV

Ročenka Unie vydavateľů. Vyšlo ako príloha *Strategie news*. Vydala Unie vydavateľů, Praha 1997. 86 s.

To, že údaje v tejto ročenke sú za Českú republiku, neznamená, že by nemohli byť zaujímavé i pre nás, zvlášť ak si uvedomíme, že jej značná časť sa týka overovania nákladov s metodikou, ale i s hodnotením skúseností za niekoľko málo rokov v Českej republike. Je to o to zaujímavejšie čítanie, ak si ho dáme na druhú stranu u nás tak často opakovaného tvrdenia „že to nejde“.

Ročenka je po úvodnom slove Ing. Michala Klímu, predsedu únie, členená do niekoľkých častí. Najskôr približuje vznik a poslanie samotnej únie, ktorá vznikla v závere roku 1990 a ktorá dnes združuje 95 percent denníkovej a 50 percent časopiseckej produkcie Českej republiky. I keď dnes nesie názov Unie vydavateľů, ponechali si v Prahe skratku UVDT, t. j. starý názov z roku 1990 – Unie vydavateľů denního tisku. V ročenke ďalej nasleduje *Prehľad členov únie a nimi vydávané tituly*, čo je na ďalších stránkach rozšírené o charakteristiku titulu, šéfredaktora s adresou, priemerný náklad a inzerciu. Ročenku dopĺňa inzercia práve týchto titulov.

Pre slovenského čitateľa je najzaujímavejšia tá časť, ktorá podrobne rozoberá *overovanie nákladov*. Je doplnená o grafy a tabuľkovú časť a dáva dosť dobrý prehľad o tom, čo sa na tomto poli deje u našich susedov. Samotné overovanie siaha

v Českej republike do roku 1993, keď sa z iniciatívy UVDT zapojilo do systému overovania 14 denníkov a 23 ďalších titulov. Len pre zaujímavosť, v roku 1996 to už bolo 50 titulov + lokálne vydania regionálnych denníkov a týždenníkov.

UVDT sa v roku 1995 stala členom Medzinárodnej federácie Kancelárií overovania nákladov tlače ABC (IF ABC), v roku 1995 bola UVDT prijatá za pridruženého člena a v roku 1996 bolo v Českej republike založené záujmové združenie právnických osôb ABC ČR a začali sa plne využívať zahraničné skúsenosti. V tejto časti je podrobne rozobraná problematika overovania od metodiky až po financovanie. Ďalšou kapitolou je *Výskum čítanosti*. I tu sú údaje doplnené o grafy a tabuľky. Nasleduje *Monitoring inzercie*. Znovu s grafmi, tabuľkami, ale i s TOP 100 novín a časopisov čo do preinzerovanej čiastky, počtu strán, ako i počtu inzerátov. V závere ročenka prináša aj ďalšie údaje, ktoré pomôžu orientovať sa v českej tlači.

To, že i v Čechách je opakovanie matkou múdrosti, dokladá vloženie *znenia zákona o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch* na záver ročenky. Zákon č. 81/1996 Sb. je v znení zmien a doplnkov plne k dispozícii. Poslednú stranu uzatvára *Register vydavateľov a Register titulov*.

PhDr. Miroslav Juza

ZO ZAHRANIČNEJ TLAČE

THE EUROPEAN JOURNAL OF COMMUNICATION RESEARCH
Ročník 1997

Štvrťročník, ktorý vydáva Nemecká asociácia pre komunikačný výskum, prináša v **čísle 1** sociologickú štúdiu S c h e n k a, M. – R ö s s e r a, P.: *Znovunastolovanie názorov vedúcich pracovníkov s podtitulom Osobná prezentácia silne zaväži* (s. 5–30). Autori prezentujú nové pohľady na názory vedúcich činiteľov v nových komunikačných podmienkach z hľadiska tvorby verejnej mienky.

P r e h n, O. – J a u e r t, P.: *Miestna televízia a miestne spravodajstvo* (s. 31–56). Autori prehľadne informujú o miestnej televíznej sieti v Dánsku prostredníctvom údajov vyplývajúcich z obsahovej analýzy, ktorá sa týkala programového obsahu a toku televíznych programov. Autori zohľadňujú poznatky dánskej mediálnej politiky o spokojnosti divákov a o úrovni spravodajstva z hľadiska kvality a diváckych ohlasov.

W e i s s, H. J.: *Extrémistická pravicová rasová nenávisť – účinok masmédií?* (s. 57–68). Autor informuje o výskume prípadov obnovy pravicového extrémizmu a narastania násilia voči cudzincom v Nemecku a hodnotí diskusiu k dvom problémom: 1. Cudzinci a politický azyl v Nemecku koncom roku 1980. Vytvorenie sociálnej klímy podnecujúcej násilie na cudzincoch. 2. Intenzita a senzáciečnosť televízneho spravodajstva pri vykresľovaní rasového násilia.

R o s s, K.: *Dva tóny. Čierne menšinové publikum a Britská televízia* (s. 93–111). Autor na základe poznatkov hodnotí postoj etnických menšín k televíznej programovej skladbe vo Veľkej Británii a spôsob ich prezentácie na televíznej obrazovke.

V **čísle 2** H a r t, A.: *Znovuobjavené paradigmy: Mediálne vzdelávanie celosvetovo* (s. 127–156) konštatuje, že v mnohých porovnávacích štúdiách o vzdelávaní nie sú primerané informácie a konkrétne poznatky z výskumov o mediálnom vzdelávaní a učení. Článok opisuje medzinárodný projekt vychádzajúci z výskumu, ktorý sa začal v Anglicku a smeruje k iniciovaniu dialógu o špecifických vzdelávacích prístupoch v rôznych národných pomeroch. Cieľom projektu nie je porovnávať vývoj či rozdielnosť paradigiem mediálneho vzdelávania či rôznych učebných modelov v praxi, ale preskúmať rozmanitosť vzdelávacích zámerov, cieľov a učiteľskej praxe, definovať existujúce modely v rôznych krajinách a naznačiť nové perspektívy mediálnej výučby.

M u i j s, R. D.: *Samostatnosť, škola a vzájomné vzťahy: Rôznorodé prístupy k využitiu elektronických médií v školstve* (s. 157–173). Autor sa zaoberá vzťahom medzi premenou školstva a využitím nových elektronických médií vo výučbe: televízia, video, počítačové hry atď. Poznatky vyplývajú z výskumu, ktorý sa uskutočnil na 1 001 flámskych základných školách v 4. a 5. ročníkoch. Dôraz sa kladol na 4 faktory: pohlavie, rodinné zázemie (vzťah rodičov k počítačom), školské výsledky a sociálnopsychologické faktory.

D o r e r, J.: *Čaro združenia. Globalizácia mediálneho priemyslu a sila miestnych nekomerčných médií* (s. 191–204). Autor rozoberá vplyv miestnych médií na princípe ich komerčnosti či nekomerčnosti, ako aj dvojstupňový model tzv. transformačného procesu od informačného charakteru ku komunikačnému charakteru.

Štúdia programových čít o medzidisciplinárnej recepcii sa zaoberá vplyvom technologických novínok, ktoré podmieňujú masovú a interpersonálnu komunikáciu a otvárajú nové možnosti pre činnosť príjemcu, ako i spoločnosť. Štúdia sa zameriava na proces recepcie čítaného textu, elektronických a tlačných médií, divácku recepciu a recepciu sledovanosti filmov, obrazov a záznamov. Výskum sa zameriava na kognitívne, emocionálne a sociálne aspekty recepcie, na strategickú, formálnu a obsahovú budúcnosť médií a na technickú a sociálnu motíváciu procesu zmien v mediálnej recepcii.

S t e i n m a n n, M. F.: *Výskum aktivít publika Švajčiarskej vysielacej korporácie* (s. 223–230). Autor poukazuje na významnú úlohu masovej komunikácie v každodennom živote človeka a ako sa jej vplyvom mení jeho myslenie. Ako príklad slúži The Swiss Broadcasting Corporation (SBC), ktorú prezentuje ako most medzi médiami a verejnosťou.

Číslo 3 je špeciálne vydanie, venované hodnoteniu vývoja európskej tlače od roku 1945 v jednotlivých oblastiach Európy.

G u s t a f f s o n, K. E. – W e i b u l l, L.: *Čitateľia európskych novín: Štruktúra a vývoj* (s. 249–274). Autori hodnotia vývoj distribúcie novín v 80. a 90. rokoch, keď narastá rozvoj počítačovo orientovaných médií. Naznačujú vývojové trendy v priemysle novín v západnej Európe z aspektu čitateľov. Porovnávajú noviny z hľadiska prístupu čitateľov a inzerentov na základe výstupov z medzinárodných štatistík FIEJ, ETA a ENPA z roku 1996.

Rozoberajú ekonomické, politické a mediálne faktory, ktoré vplyvajú na rozdelenie západnej Európy do 3 hlavných skupín krajín s podielom novín na trhu: 1. s viac ako 50-percentným podielom, 2. s približne 50-percentným podielom, 3. s viac ako 50-percentným podielom na televíznom trhu. Štúdiu dopĺňajú prehľadné tabuľky a grafy, uvádzajúce výsledky za obdobie rokov 1988–1996.

B i l t e r e y s t, D. – G o m p e l, R.V.: *Kríza a znovuoživenie štvrtej veľmoci. O povojnovom vývoji vo Flámsku* (s. 275–300). Hodnotenie povojnového vývoja novín z hľadiska dnešných trendov a štruktúrovaných podmienok vlastníctva a kontroly v sektore tlače. Autori naznačujú posun v novinách, ich rastúcu depolitizáciu a komercializáciu, čo sa podpisuje na zmenách v povahe a obsahu novín.

A n t o i n e, F. – G r e v i s s e, B.: *Od eufórie k racionalizácii. Denná tlač vo francúzsky hovoriacom Belgicku* (s. 301–316). Autori rozoberajú súčasnú situáciu v čitateľskom publiku, v poklese počtu novinových spoločností a titulov. Hodnotia vývoj tlače v danej oblasti od roku 1945, pričom konštatujú, že tlač prešla od prísnej stránickej orientácie na štruktúru apolitickosti a komerčnosti. Poukazujú na problémy adaptácie v súvislosti s novými dôsledkami industrializácie priemyslu novín.

H e m e l s, J.: *Tlač v sociálnom kontexte: Holandský príklad* (s. 317–341). Tento príspevok prezentuje najsilnejšie prvky súčasnej tlače v Holandsku, ktoré sa postupne vyvinuli v súvislosti s niektorými aspektmi mediálnej politiky Holandska – koncentrácia tlače a odbyt novín – a zároveň ilustruje tieto poznatky vedomosťami z historického vývoja. Holandská tlač sa považuje za demokratickú z hľadiska spôsobu fungovania v spoločnosti. Autor verí, že správne pochopenie koreňov a vývojových trendov tlače môže napomôcť tomu, aby sa tlač stala jednou z foriem pomoci sociokultúrnemu a politickému rozvoju spoločnosti.

U r b s c h a t t, R.: *Tendencie v nemeckých novinách a časopisoch od roku 1945* (s. 343–364). Štúdiá hodnotí vývoj tlače v Nemecku po 2. svetovej vojne a rozdeľuje ho do 2 etáp: prvá sa začala v r. 1945 a skončila sa v rokoch 1989–1990, druhú etapu charakterizujú dva momenty: pád Berlínskeho múru a reunifikácia. Autor píše o súžití dvoch rozdielnych mediálnych systémov, bývalej Nemeckej demokratickej republiky a Nemeckej spolkovej republiky, a o ich postupnom vzájomnom prepájaní v súčasnom období.

B r o m l e y, M. – T u m b e r, H.: *Od Fleet Street do kybernetického prostredia. Britská „populárna tlač“ koncom 20. storočia* (s. 365–378). (Fleet Street bola ulica v Londýne, kde sídlila väčšina významných redakcií – pozn. autorky článku.) Autori hodnotia históriu britskej tlače a naznačujú

nové smery jej vývoja, ktoré súvisia s využitím modernej techniky v práci jednotlivých médií.

V čísle 4 autori B e e n t j e s, H. – B o e d e D. – H e i j n k, H.: *Emocionálne prežitky detských divákov vyplývajúce z hereckých a bábkohereckých predstavení v Sesamstrade* (s. 381–492) uskutočnili experiment medzi detskými divákmi, pričom ich zaujímalo, ktoré predstavenie (v podaní hercov alebo bábok) vzbudí väčšie emocionálne zážitky. Na experimente sa zúčastnilo 57 4-ročných a 56 6-ročných detí a ukázalo sa, že deti skôr prežívajú hranú verziu hercami ako bábkami, ale narastajúcim vekom sa rozdiely stierajú.

L e m i s h, D.: *Škola ako zápasnícka aréna modelovaná televíznymi seriálmi* (s. 395–418). Autor sa venuje problematike násilia. Hľadá odpoveď na otázky typu, ako násilie na televíznej obrazovke vplyva na správanie detí v školách. Prieskumy totiž častokrát ukázali, ako televízne programy s násilným charakterom ovplyvňujú detského diváka. Svoje poznatky dokladá aj štatistickými údajmi.

T s a l i k i, L.: *O alternatívnom prístupe k nátlaku deregulovaného vysielania z hľadiska programovej štruktúry a podielu publika v gréckej televízii* (s. 419–436). Autor sa pasuje s problematikou amerikanizácie v televíznych programoch a jej prejavom v gréckej verejnej televízii. Poukazuje na klady aj zápory, ktoré so sebou prináša deregulácia vo vysielacom priestore.

H a l l o r a n, J.: *Komunikačné štúdie minulosti a súčasnosti. Vzájomne sa dopĺňajúce perspektívy – konflikt ideológií* (s. 437–480). Autor vychádza z článku, ktorý bol základom prednášky na Coloradskej univerzite a hovorilo sa v ňom, že výskumníci v oblasti komunikácie by nemali limitovať svoje teoretické a metodologické predstavy sociálnymi poznatkami, ale mali by sa taktiež pozeráť na ľudské faktory a z toho vyplývajúce oblasti kulturologických štúdií. Autor tak reflektuje na výskumnú agendu budovanú pre potreby Centra pre výskum masovej komunikácie v Leicesteri v Anglicku asi pred 30 rokmi. Porovnáva vývoj v danej oblasti a snaží sa vystihnúť, čo je limitujúce a čo perspektívne v danom procese.

S a s s i, S.: *Internet a umenie usmerňujúcej politiky. Teoretické úvahy a činnosť* (s. 451–470). Autor sa zaoberá novými smermi v oblasti informatiky a odpovedá na aktuálne otázky, ktoré sa objavili vo fínskej spoločnosti. Poukazuje na výhody internetovskej siete a na jej možnosti do budúcnosti, pričom čitateľa oboznamuje aj s históriou kybernetických sietí, povahou Internetu, ale i problémami, ktoré vyplývajú z používania Internetu.

Záverečnú kapitolu vo všetkých číslach tvoria recenzie najnovšej literatúry z oblasti médií.

PhDr. Denisa Vlková

Zbierka zákonov č. 212/1997

212

Z Á K O N

z 3. júla 1997

**o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií
a rozmnoženín audiovizuálnych diel**

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

§ 1**Predmet úpravy**

Tento zákon upravuje povinnosť vydavateľa periodických publikácií, vydavateľa neperiodických publikácií a výrobcu rozmnoženín audiovizuálnych diel odovzdať výtlačok periodickej publikácie, neperiodickej publikácie a rozmnoženiny slovenského audiovizuálneho diela¹⁾ určeným právnickým osobám podľa príloh č. 1 a 2.

§ 2**Vymedzenie niektorých pojmov**

(1) Periodická publikácia je periodická tlač alebo iné periodikum vydávané najmenej dvakrát ročne pod rovnakým názvom, s označením periodicity a v úprave príznačnej pre tento druh tlačoviny.²⁾

(2) Periodická publikácia nie je tlačovina určená na úradné, služobné a prevádzkové potreby štátnych orgánov, obcí, iných právnických osôb a fyzických osôb.

(3) Neperiodická publikácia je účelová tlačovina, rozmnoženina literárneho, fotografického, vedeckého alebo umeleckého diela³⁾ vydaná spravidla jednorazovo, a to aj po častiach, nezávisle od formy a spôsobu spracovania, vydania alebo výroby.

(4) Neperiodická publikácia nie je

a) trojrozmerné kartografické dielo, základné štátne mapové a tematické štátne mapové dielo podľa osobitného predpisu,⁴⁾

b) trojrozmerná rozmnoženina výtvarného diela,
c) rozmnoženina určená na použitie v spoločenskom alebo rodinnom živote, najmä pozvánka a oznámenie,

d) bankovka, minca, známka, kolok, žreb, cenový papier, vkladový list, platobná karta a iné cenný, telefónna karta,

e) voličský preukaz, zoznam voličov, hlasovací lístok a zápisnice o výsledkoch volieb a o výsledkoch referenda,

f) rozmnoženina literárneho, vedeckého alebo umeleckého diela,⁵⁾ ktorá má menej ako 50 výtlačkov.

(5) Povinný výtlačok periodickej publikácie a neperiodickej publikácie je časť nákladu periodickej publikácie a neperiodickej publikácie, ktorý je vydavateľ povinný odovzdať určeným právnickým osobám.

(6) Povinná rozmnoženina slovenského audiovizuálneho diela⁶⁾ je časť vyrobeného nákladu audiovizuálneho diela, ktorú je výrobca⁶⁾ povinný odovzdať určeným právnickým osobám podľa prílohy č. 2.

(7) Vydavateľ periodickej publikácie, vydavateľ neperiodickej publikácie a výrobca slovenského audiovizuálneho diela je právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá spĺňa podmienky podľa osobitných predpisov⁷⁾ a uhradila náklady na ich vydanie alebo výrobu.

(8) Vydávanie periodických publikácií, neperiodických publikácií a výroba rozmnoženín audiovizuálnych diel v iných jazykoch ako v štátnom jazyku⁸⁾ nie sú obmedzené pri dodržaní ustanovení tohto zákona a ustanovení osobitných predpisov.⁹⁾

¹⁾ § 2 ods. 1 písm. b) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1996 Z. z. o audiovizíi.

²⁾ § 3 ods. 1 zákona č. 81/1996 Zb. o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov.

³⁾ § 10 ods. 2 zákona č. 35/1965 Zb. o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

⁴⁾ § 2 ods. 9 a 10 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii.

⁵⁾ § 2 ods. 1 písm. c) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1996 Z. z.

⁶⁾ § 2 ods. 2 písm. a) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1996 Z. z.

⁷⁾ Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1996 Z. z.

Zákon č. 81/1966 Zb. v znení neskorších predpisov.

⁸⁾ § 5 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky.

⁹⁾ Zákon č. 81/1966 Zb. v znení neskorších predpisov.

§ 3

Povinnosť vydavateľa periodickej publikácie

Vydavateľ periodickej publikácie je povinný bezplatne a na svoje trovy odovzdať v deň začatia rozširovania

a) pri náklade nad 500 výtlačkov povinný výtlačok podľa prílohy č. 1,

b) pri náklade do 500 výtlačkov po dvoch povinných výtlačkoch Univerzitnej knižnici v Bratislave a Slovenskej národnej knižnici v Matici slovenskej a jeden výtlačok Centru vedecko-technických informácií Slovenskej republiky a registrujúceho orgánu.¹⁰⁾

c) povinný výtlačok aj v elektronickej forme po jednom vyhotovení Univerzitnej knižnici v Bratislave a Slovenskej národnej knižnici v Matici slovenskej; podrobnosti ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

§ 4

Povinnosť vydavateľa neperiodickej publikácie

Vydavateľ neperiodickej publikácie je povinný bezplatne a na svoje trovy odovzdať do 10 dní od začatia rozširovania

a) pri náklade nad 500 výtlačkov povinný výtlačok podľa prílohy č. 2 z každého vydania alebo z vydania časti,

b) pri náklade do 500 výtlačkov po dvoch povinných výtlačkoch z každého vydania alebo z vydania časti Univerzitnej knižnici v Bratislave a Slovenskej národnej knižnici v Matici slovenskej a jeden výtlačok Centru vedecko-technických informácií Slovenskej republiky,

c) povinný výtlačok v elektronickej forme po jednom vyhotovení Univerzitnej knižnici v Bratislave a Slovenskej národnej knižnici v Matici slovenskej; podrobnosti ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

§ 5

Povinnosť výrobcu audiovizuálneho diela

Výrobca slovenského audiovizuálneho diela je povinný bezplatne a na svoje trovy odovzdať do desiatich dní od jeho vyhotovenia po jednej rozmnoženine podľa prílohy č. 2.

§ 6

Povinnosť registrujúceho orgánu periodickej publikácie

Registrujúci orgán periodickej publikácie odovzdá po jednom výtlačku do troch rokov od jeho získania príslušnému archívu¹¹⁾ podľa prílohy č. 3.

§ 7

Používanie povinných výtlačkov

(1) Knižnice sú povinné zapožičať vo svojich priestoroch bezplatne každému získané povinné výtlačky alebo rozmnoženiny audiovizuálnych diel.

(2) Univerzitná knižnica v Bratislave a Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej môžu zapožičať jeden povinný výtlačok alebo rozmnoženinu audiovizuálneho diela bezplatne na základe písomnej žiadosti aj mimo knižnice, ak ide o potreby nevyhnutné na zabezpečenie odbornej činnosti pri dodržaní povinností ustanovených osobitnými predpismi.¹²⁾

§ 8

Medzinárodné štandardné číslovanie

Vydavateľ v súčinnosti s národnými agentúrami pre medzinárodné štandardné číslovanie kníh (ISBN), pre medzinárodné štandardné číslovanie seriálov (ISSN) a pre medzinárodné štandardné číslovanie hudobnín (ISMN) v Univerzitnej knižnici v Bratislave označí neperiodickú publikáciu číslom (ISBN), periodickú publikáciu číslom (ISSN) a hudobninu číslom (ISMN). Súčasne môže požiadať Univerzitnú knižnicu v Bratislave o pridelenie čiarového kódu (EAN) na uvedené medzinárodné označenia.

§ 9

Oprávnenie vydavateľa a výrobcu

(1) Vydavateľ neperiodickej publikácie a výrobca audiovizuálneho diela je oprávnený z každého vydania neperiodickej publikácie alebo audiovizuálneho diela vydať alebo vyrobiť najviac 160 výtlačkov alebo rozmnožení nad skutočný náklad, ktoré sa použijú na splnenie povinnosti podľa § 4 a 5 (ďalej len „povinnosť“) vyplývajúcej zo zmluvných vzťahov vydavateľa, výrobcu a na hodnotiace, propagačné, archivačné a dokumentačné účely.

¹⁰⁾ § 5 ods. 2 zákona č. 81/1966 Zb. v znení neskorších predpisov.

§ 13 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹¹⁾ Zákon Slovenskej národnej rady č. 149/1975 o archívniectve v znení neskorších predpisov.

¹²⁾ § 15 písm. j) zákona č. 35/1965 Zb. v znení neskorších predpisov.

(2) Výtlačky neperiodickej publikácie a rozmnoženiny audiovizuálneho diela podľa odseku 1 sú nepredajné a vydavateľ a výrobca je povinný viesť evidenciu o spôsobe ich použitia.

§ 10

Dohľad

Dohľad nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich z tohto zákona vykonáva v oblasti

- a) periodických publikácií registrujúci orgán,¹⁰⁾
- b) neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel okresný úrad v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave ako orgánom pridelujúcim čísla ISBN a ISMN.

§ 11

Pokuty

(1) Za porušenie povinností ustanovených v § 3 až 5 môže okresný úrad, v ktorého územnom obvode má vydavateľ alebo výrobca sídlo alebo trvalý pobyt, uložiť mu pokutu do výšky 75 000 Sk.

(2) Pokutu podľa odseku 1 možno uložiť najneskôr do jedného roka od vydania výtlačku alebo od výroby rozmnoženiny audiovizuálneho diela.

(3) Pokuta uložená podľa tohto zákona je splatná do 30 dní odo dňa, keď rozhodnutie, ktorým bola uložená, nadobudlo právoplatnosť. Na konanie o uložení pokuty sa vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní.¹³⁾

(4) Pokuta uložená podľa tohto zákona je príjmom štátneho rozpočtu.¹⁴⁾

Záverečné ustanovenia

§ 12

Zrušuje sa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 93/1993 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií a neperiodických publikácií v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 49/1996 Z. z.

§ 13

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. septembra 1997.

Michal Kováč v. r.
Ivan Gašparovič v. r.
Vladimír Mečiar v. r.

Príloha č. 1
k zákonu č. 212/1997 Z. z.

POVINNÉ VÝTLAČKY PERIODICKÝCH PUBLIKÁCIÍ

Druh	Určená právnická osoba	Počet povinných výtlačkov
Celoštátna tlač, zbierky zákonov, úradné vestníky	Univerzitná knižnica v Bratislave	2
	Slovenská národná knižnica	2
	v Matici slovenskej	1
	Parlamentná knižnica	1
	Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici	1
	Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied	1
	Krajská štátna knižnica v Košiciach	1
	Krajská štátna knižnica v Nitre	1
	Krajská vedecká knižnica v Prešove	1
	Krajská štátna knižnica v Trenčíne	1
	Krajská štátna knižnica v Trnave	1
	Krajská štátna knižnica vo Zvolene	1
	Krajská štátna knižnica v Žiline	1
	Národné centrum mediálnej komunikácie	1

¹³⁾ Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).

¹⁴⁾ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách.

Druh	Určená právnická osoba	Počet povinných výtlačkov
Regionálna tlač z celej Slovenskej republiky	registrujúci orgán	1
	Univerzitná knižnica v Bratislave	2
	Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej	2
	Parlamentná knižnica	1
	Národné centrum mediálnej komunikácie	1
	registrujúci orgán	1
Regionálna tlač z príslušného kraja	príslušná krajská štátna knižnica	1
	registrujúci orgán	1
Regionálna tlač z príslušného okresu	okresné (regionálne) knižnice	1
	registrujúci orgán	1

Príloha č. 2
k zákonu č. 212/1997 Z. z.

**POVINNÉ VÝTLAČKY NEPERIODICKÝCH PUBLIKÁCIÍ
A NOSIČOV AUDIOVIZUÁLNYCH DIEL**

Druh	Určená právnická osoba	Počet povinných výtlačkov a nosičov
Tlačoviny, ako napr. knihy, hudobniny, kartografické diela, grafika, špeciálne tlače, firemná literatúra, normatívne dokumenty, vedecké a vysokoškolské kvalifikačné práce vydané tlačou, cestovné a výskumné správy vydané tlačou	Univerzitná knižnica v Bratislave	2
	Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej	2
	Parlamentná knižnica	1
	Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici	1
	Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied	1
	Krajská štátna knižnica v Košiciach	1
	Krajská štátna knižnica v Nitre	1
	Krajská vedecká knižnica v Prešove	1
	Krajská štátna knižnica v Trenčíne	1
	Krajská štátna knižnica v Trnave	1
	Krajská štátna knižnica vo Zvolene	1
	Krajská štátna knižnica v Žiline	1
Rozmnoženiny audiovizuálnych diel, multimedialných diel (najmä audiokazety, videokazety, CD-ROM)	Univerzitná knižnica v Bratislave	1
	Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej	1
	Národné centrum pre audiovizuálne umenie	1
Publikácie v Braillovom písme	Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej	1
	Ústredná knižnica pre nevidiacich	
	M. Hrebendu, Levoča	1

Príloha č. 3
k zákonu č. 212/1997 Z. z.

**POVINNÉ VÝTLAČKY PERIODICKÝCH PUBLIKÁCIÍ
ODOVZDÁVANÉ ARCHÍVOM**

Druh	Registrujúci orgán	Archív
Ústredná tlač, zbierky zákonov, úradné vestníky	Ministerstvo kultúry SR	Slovenský národný archív
Regionálna tlač	Ministerstvo kultúry SR	Archív mesta Bratislavy (tlač z Bratislavského kraja) Štátny oblastný archív v Bratislave (tlač z Trnavského a Trenčianskeho kraja) Štátny oblastný archív v Nitre (tlač z Nitrianskeho kraja) Štátny oblastný archív v Žiline (tlač zo Žilinského kraja) Štátny oblastný archív v Banskej Bystrici (tlač z Banskobystrického kraja) Štátny oblastný archív v Prešove (tlač z Prešovského kraja) Štátny oblastný archív v Košiciach (tlač z Košického kraja)
Regionálna tlač z okresu	okresný úrad	okresný archív

K NOVÉMU ZÁKONU O POVINNÝCH VÝTLAČKOCH

Národná rada SR prijala 3. júla 1997 nový zákon č. 212/1997 o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnožení audiovizuálnych diel. Predkladateľ, Ministerstvo kultúry SR pristúpilo k vypracovaniu novej právnej úpravy v záujme zdokonalenia a zlepšenia časti právneho poriadku v tejto oblasti kultúry vzhľadom na to, že zákon NR SR č. 93/1993 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií a neperiodických publikácií v znení zákona č. 49/1996 Z. z. už nezodpovedal súčasným podmienkam a potrebám.

Vo vyspelých demokratických štátoch sa v súčasnosti venuje veľká pozornosť problematike slobody tlače a zabezpečeniu verejného prístupu k informáciám. Jedným z najstarších mechanizmov umožňujúcich realizáciu tohto cieľa je systém povinného výtlačku. Pokiaľ v minulosti slúžil povinný výtlačok predovšetkým ako nástroj cenzúry, dnes umožňuje občanom prístup takmer ku všetkým publikovaným dokumentom.

Právna problematika povinných výtlačkov na území Slovenskej republiky sa riešila zákonným článkom XIV/1914, zákonným článkom XXXV/1897 o uhorskom

štatistickom úrade a zákonným článkom XLI/1897 o zasielaní povinných výtlačkov tlačovín slúžiacich vedeckým účelom.

Po vzniku Česko-Slovenskej republiky sa riešila povinnosť odvádzať bezplatne povinné výtlačky pre dokumentačné a iné účely vládnym nariadením č. 118/1935 Zb. o povinných výtlačkoch a č. 119/1935 Zb., ktorým sa vydávali jednotné predpisy o povinných výtlačkoch pre úradné a študijné účely. V roku 1947 túto normatívnu úpravu z čias predmníchovskej republiky nahradil zákon č. 20/1947 Zb. o povinných výtlačkoch a vládne nariadenie č. 43/1947 Zb. Po februári 1948 boli uvedené všeobecne záväzné právne predpisy zrušené všeobecným splnomocňovacím zákonom č. 272/1949 Zb. o vedení výroby a distribúcie v odbore pôsobnosti ministra informácií a osvetu, na základe ktorého riešila túto otázku vyhláška č. 96/1950 Ú. v. o povinných výtlačkoch a ich odovzdávaní pre potrebu úradnú alebo študijnú a nakoniec platná vyhláška č. 140/1964 Zb. o povinných a pracovných výtlačkoch v znení vyhlášky č. 132/1971 Zb., neskôr zákonom Slovenskej národnej rady č. 378/1990 Zb. o povinných výtlačkoch neperiodických publikácií. Do prijatia nového zákona NR SR č. 212/1997 Z. z. bol platný v úvode spomínaný zákon NR SR č. 93/1993 Z. z. v znení zákona NR SR č. 49/1996 Z. z.

Na priblíženie, ako riešia problematiku povinného výtlačku vo vyspelých európskych štátoch, bližšie spomenieme právnu úpravu dvoch štátov Európskej únie, Belgicka a Francúzska.

Belgicko: Národnej knižnici je vydavateľ povinný odovzdať jeden výtlačok každej publikácie vydané v Belgicku a autor s občianstvom a bydliskom v Belgicku, pokiaľ ide o publikáciu vydanú mimo Belgicka. Pokuta za ich neposkytnutie je do výšky 5 100 frankov. Slabou stránkou belgického zákona je, že vynecháva audiovizuálne materiály a tiež, že periodiká sa nedepozitujú automaticky (okrem prvého výtlačku).

Francúzsko: Francúzske predpisy o povinnom výtlačku – zákon o povinnom výtlačku z 20. 1. 1992 a následné doplnenie z 30. 1. 1993 o odovzdávaní povinných výtlačkov elektronických dokumentov – sa týkajú materiálu „ponúknutého verejnosti na predaj, distribúciu, prenajatého alebo postúpeného na reprodukciu alebo distribuovaného na francúzskom území“. Cieľom povinného výtlačku je uchovanie národnej kultúry, pričom zákonodarca sa snaží zaistiť, že všetko, čo sa publikuje, sa i depozituje.

Nový zákon NR SR č. 212/1997 Z. z. vychádza z posúdenia stavu legislatívy v oblasti povinných výtlačkov u nás i v zahraničí, napriek tomu si zachováva špecifiku slovenského prostredia. Zákon má trinásť paragrafov a tri prílohy.

V § 1 sa špecifikuje predmet, ktorý upravuje zákon, povinnosť vydavateľov periodických publikácií, neperiodických publikácií a výrobcov slovenských audiovizuálnych diel odovzdať taxatívne určený počet povinných výtlačkov alebo povinných rozmnoženín na svoje náklady určeným právnickým osobám, ktorými sú predovšetkým knižnice a registrujúce orgány. V procese legislatívneho pokračovania na pôde parlamentu sa medzi príjemcov povinného výtlačku zaradili Parlamentná knižnica, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied a Centrum vedecko-technických informácií SR.

Ustanovenie § 2 vymedzuje základné pojmy, ktoré sa v zákone používajú – periodická publikácia, neperiodická publikácia, povinný výtlačok periodickej a neperiodickej publikácie, povinná rozmnoženina audiovizuálneho diela, pojem vydavateľ periodickej a neperiodickej publikácie, výrobca audiovizuálnych diel.

Pozitívne vymedzenie pojmu periodických publikácií sa opiera o doteraz platnú úpravu obsiahnutú v § 3 zákona č. 81/1996 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov. Súčasne sa tento pojem na účely tohto zákona vymedzuje aj negatívne vzhľadom na to, že účelom zákona nie je zabezpečiť uchovávanie periodických publikácií, ktoré nemajú kultúrnu a dokumentačnú hodnotu.

Definícia neperiodickej publikácie, tak ako je uvedená v ustanovení, je dimenzovaná k pojmu periodická publikácia, ale rešpektuje aj vývoj pojmu pre tento druh rozmnoženín literárnych, vedeckých a umeleckých diel. Na základe poslaneckého návrhu sa doplnili do textu aj fotografické diela. Negatívne určenie neperiodickej publikácie na účely tohto zákona rešpektuje osobitný právny stav platný pre konkrétne druhy neperiodickej publikácie.

Osobitný význam má odsek 8, ktorého cieľom je zákonným spôsobom zakotviť možnosť vydávania periodických publikácií a neperiodických publikácií v jazyku národnostných menšín a tiež v iných jazykoch pri dodržaní ustanovení tohto zákona a iných osobitných predpisov.

Povinnosti vydavateľov periodických a neperiodických publikácií, výrobcov audiovizuálnych diel stanovujú §§ 3, 4 a 5. Ukladá sa im odovzdať bezplatne na svoje trovy povinné výtlačky alebo povinné rozmnoženiny pri zohľadnení počtu vydaných výtlačkov alebo vyrobených rozmnoženín.

Prvý raz zákon ukladá v § 3 a § 4 vydavateľovi povinnosť dodať povinný výtlačok aj v „elektronickej podobe“ výhradne len Univerzitnej knižnici v Bratislave – Národnému knižničnému centru (ďalej len UKB – NKC) a Slovenskej národnej knižnici v Martine (ďalej len SNK). Podrobnosti určuje vyhláška MK SR č. 20/1998 Z. z. zo 16. januára 1998 o povinnom výtlačku periodickej publikácie a neperiodickej publikácie v elektronickej forme.*

Ustanovením § 6 sa registrujúcemu orgánu ukladá povinnosť odovzdať po jednom výtlačku periodických publikácií príslušnému archívu podľa prílohy č. 3. Vychádza sa z potrieb praxe, pričom sa zohľadňuje záujem registrujúcich orgánov aj archívov, či už z hľadiska ekonomického alebo dokumentačného.

Sprístupňovaniu povinných výtlačkov sa venuje § 7. Čitatelia majú k dispozícii povinný výtlačok na prezenčné štúdium v určených knižniciach, predovšetkým v krajských štátnych knižniciach. Zakotvenie osobitného oprávnenia pre UKB – NKC a SNK je nevyhnutným predpokladom právnej záruky na plnenie základných odborných povinností pri výkone činností najmä štátnych inštitúcií.

Medzinárodné štandardné číslovanie je predmetom § 8, v ktorom sa vymedzuje povinnosť vydavateľa opatriť publikácie a hudobniny príslušným medzinárodným číslom alebo možnosťou označenia čiarovým kódom, ktorý je nevyhnutný z hľadiska predaja týchto predmetov cez registračné pokladnice, čo je v súlade s medzinárodnými právnymi záväzkami našej republiky.

Systém ISBN – International Standard Book Number – medzinárodné štandardné číslo knihy a systém ISSN – International Standard Serial Number – medzinárodné štandardné číslo seriálu sú súčasťou Generálneho informačného programu UNESCO. Dohodou medzi UNESCO a Európskym združením značenia tovarov EANA v Bru-

* Pozri s. 128.

seli rešpektuje EANA ISBN a ISSN vo zvláštnnej forme – Bookland EAN – medzinárodný čiarový kód. Od 1. 1. 1998 ich prideliť UKB – NKC.

Oprávneniami vydavateľa neperiodickej publikácie a výrobcu audiovizuálneho diela sa zaoberá § 9. Limitujúcim spôsobom určuje počet výtlačkov alebo rozmnoženín, pri ktorých nemajú právnu povinnosť zahrnúť tieto do započítateľnej položky daňovej odvodovej povinnosti. Táto úprava sa dotýka § 24 ods. 1 zákona č. 286/1992 Zb. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorý ako odpočítateľnú položku na zistenie základu dane vymedzuje výdavky (náklady) vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie zdaniteľných príjmov. Počet (najviac 160 výtlačkov alebo rozmnoženín) umožňuje vydavateľovi alebo výrobcovi plniť si povinnosť voči určeným príjemcom povinných výtlačkov a tiež povinnosti vyplývajúce z autorských zmlúv voči autorovi, výtvarníkovi, redaktorovi publikácie a pod. Ustanovenie umožňuje vydavateľovi alebo výrobcovi, aby podľa vlastnej úvahy a po následnej dohode s autorom /(C)/ alebo výrobcom /(P)/ zohľadnil svoje možnosti a určil v rámci vymedzeného limitu počet výtlačkov alebo rozmnoženín na literárno-kritické a hodnotiace, propagačné a archivačné účely.

Dohľad nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich z tohto zákona sa upravuje v § 10. Vykonávajú ho registrujúce orgány pri periodických publikáciách, pri neperiodických publikáciách a rozmnoženinách audiovizuálnych diel je to okresný úrad v súčinnosti s UKB – NKC.

Vzhľadom na predchádzajúce skúsenosti s neplnením povinností niektorých vydavateľov odovzdať povinné výtlačky sa v § 11 fakultatívnym spôsobom upravujú sankčné postihy. Príslušný okresný úrad môže uložiť vydavateľovi alebo výrobcovi pokutu až do výšky 75 000 Sk.

Schválený zákon o povinných výtlačkoch reaguje na požiadavky spoločnosti a vytvára predpoklady na ďalšie zachovanie vydaných diel ako súčasti národného kultúrneho dedičstva, univerzálnu bibliografickú kontrolu, získanie štatistických údajov o tlačovej produkcii, zabezpečenie výskumných materiálov, budovanie fondov knižníc, ako aj poskytovanie dokumentov a informácií. Táto právna úprava je prínosom z hľadiska naplňania ústavných práv deklarovaných Ústavou SR, zabezpečujúcich slobodu vzdelávania, vedeckého bádania, prístup občanov ku kultúrnemu bohatstvu a právo na informácie.

PhDr. Ladislav Oslanec

KALENDÁRIUM

MÉDIÁ – ALTERNATÍVA SDK PRE SLOVENSKO. Konferencia sa konala dňa **2. 2. 1998** v Bratislave. Rokovalo sa na nej v dvoch sekciách, ktoré boli rozdelené takto: *pre STV* a *pre duálny systém médií*. Garantom druhej sekcie bol Ján Budaj, podpredseda Demokratickej únie.

Na konferencii, ktorú zorganizovala Slovenská demokratická koalícia, nadácia Hansa Seidela a Antona Tunigu, sa zúčastnilo asi 100 účastníkov (poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, pracovníci elektronických a tlačových médií, zástupcovia organizácií vydavateľov a novinárov).

Účastníci konferencie vydali výzvu vláde SR na obnovenie tlačových besied a na zlepšenie komunikácie s médiami vrátane ich zrovnoprávnenia pri poskytovaní informácií médiami.

SEMINÁR VENOVANÝ OCHRANE PRED NÁSILÍM a porušovaním ľudských práv sa uskutočnil dňa **16. 2. 1998** v Bratislave. Seminár pripravila Kresťansko-sociálna únia.

MEDIÁLNY SYSTÉM RAKÚSKO – SLOVENSKO NA PRAHU TRETIEHO TISÍCROČIA bol názov rakúsko-slovenského seminára, ktorý sa uskutočnil dňa **26. 2. 1998** v Bratislave. Seminár organizovala Katedra žurnalistiky FF UK v spolupráci s Rakúskym inštitútom pre východnú a juhovýchodnú Európu. Hlavnými témami boli:

- R. Langenbuder: Žurnalistika ako autonómny kultúrny výkon.
- Blum: Politická žurnalistika na ceste do 21. storočia.
- R. Hummel: Komunikačné povolanie v 21. storočí.
- V. Wyss: Aké zmeny vplývajú na žurnalistiku z informačnej spoločnosti.
- J. Vojtek: Univerzitné vzdelávanie slovenských žurnalistov na prahu 3. tisícročia.
- J. Vatrál: Na Internete všetko inak.

VLV, EVRALVA – Európska aliancia poslucháčov a divákov v spolupráci s Dánskom, Francúzskom a Portugalskom zorganizovala v dňoch **5.–7. 3. 1998** konferenciu na tému: *Občania konzumenti alebo poháňači? s podtitulom Budúcnosť divákov a poslucháčov v Európe*. Konferencia sa týkala digitálnych technológií, vysielania, telekomunikácií, počítačov a použitia Internetu vo verejnom vysielaní z hľadiska divákov a poslucháčov v Európe.

INFOS '98 – medzinárodný odborný seminár sa konal v dňoch **27.–29. 4. 1998** na tému *Informačná spoločnosť*. Organizoval ho Spolok slovenských knihovníkov.

Seminár bol rozdelený na 3 pracovné dni, počas ktorých sa uskutočnili 4 tematicky uzavreté prednáškové bloky:

1. *Informačná spoločnosť* – o súčasnom stave v knižniciach a dokumentačno-informačných pracoviskách z hľadiska súčasnej legislatívy, výtyčných prognóz a porovnania vývoja s okolitými štátmi.

2. *Knižničná a informačná veda a prax* – o súčasnom stave v zavádzaní automatizácie do knižničných a informačných pracovísk v SR a ČR a o konkrétnych možnostiach využívania počítačovo spracovaných knižničných a dokumentačných fondov používateľmi.

3. *Internet a intranet* – rozbor problematiky tvorby a význam budovania domovských www stránok, ktoré sú dôležitým prostriedkom komunikácie. O Internetu z hľadiska vhodného spôsobu vyhľadávania informácií. Súčasný stav marketingovej komunikácie v prostredí globálnych počítačových sietí, ako i nových foriem informačných služieb tzv. push technológií.

4. *O Elektronických dokumentoch* z hľadiska ich formátov, elektronického publikovania a vzťahu k autorskému právu. Informácie o ďalších otázkach a problémoch, ktoré súvisia s prístupom k vhodným sieťovým zdrojom, ako i príslušnou legislatívou.

Súčastou programu INFOS '98 bola i prezentácia firiem ACOM, Albertina ICOME, s. r. o., CEIT, s. r. o., COSMOTRON Systém Ltd, European Patent Office, IN. Sys, MINOLTA SLOVAKIA, s. r. o., PROBOS, s. r. o., SUWECO, s. r. o., SWETS & ZEITLINGER GmbH, Univerzita Karlova a ÚVT. Uvedené firmy prezentovali produkty, ktoré ovplyvňujú súčasný stav automatizácie knižničných a mediálnych služieb.

–dv–

IBC – INTERNATIONAL BUSINESS COOPERATION. Dňa **29. 4. 1998** sa v NCMK konala milá udalosť. Za prítomnosti generálneho riaditeľa NCMK Ivana Sečíka, riaditeľa NŠÚ NCMK Samuela Brečku a riaditeľa IVVM NCMK Ludovíta Šrámka odovzdal šéfredaktor časopisu *IBC* Ladislav Hvizdoš so svojím redakčným kolektívom knižnici NCMK zväzok 8 ročníkov tohto časopisu, ktorý sa zameriava najmä na: rozvoj podnikateľských kontaktov firiem, zahraničnoobchodné

záujmy a aktivity podnikov v SR a v zahraničí, praktické hospodárske otázky transformačného procesu, súčasnú legislatívu a daňovú problematiku, stanoviská vedcov a ďalších odborníkov k otázkam hospodárskej politiky, revitalizačné procesy v ekonomike SR a v jednotlivých podnikoch, informácie o vývoji zahraničného obchodu SR. Časopis, ktorý prezentuje a vytvára imidž prosperujúcich podnikateľov na Slovensku, vychádza v plnofarebnom vyhotovení a v štyroch jazykoch (v anglickom, nemeckom, ruskom a v slovenskom).

– rd –

MEDZINÁRODNÝ VEĽTRH MARKETINGOVÝCH SLUŽIEB – MDK má za sebou na Brnianskom výstavisku už 6. ročník. Konal sa v dňoch **4.–7. 5. 1998**. Veľtrh bol rozdelený do 6 sekcií: *Marketing, Marketingová komunikácia, Promediall, Veľtrhy a výstavy, Dizajn a Zväzy, Odborná literatúra, školy*. I keď tlačové médiá ako také nemali vlastnú plochu, prelínali sa cez všetky sekcie. Najväčšia koncentrácia bola v 3. sekcií – *Promediall*. Dominovali tu sice elektronické médiá, ale nestraťili sa ani ponuky na výskum sledovanosti médií či inak (neprávom) podceňovaná výstrižková služba.

– mj –

1. ROČNÍK ODBORNEJ VÝSTAVY REGIONÁLNYCH MÉDIÍ sa konal v dňoch **13.–15. 5. 1998** v Lučenci. Hlavným garantom výstavy bolo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií. Vystavovatelia boli na výstave zoskupení do 3 tematických blokov: *Média, Komunikácie a Technológia*.

Súčasťou výstavy boli sprievodné programy na tému:

- Pomoc nadácií pri vydávaní nezávislej regionálnej tlače a podpora nezávislých médií.
- Význam verejného prieskumu pre regionálne médiá a nadviazanie na reklamnú činnosť.
- Komunikácia a nové služby.
- Zasadnutie asociácie vydavateľov regionálnej tlače.

OKRÚHLÝ STÔL na tému *Aktuálny stav komerčného rozhlasového a televízneho vysielania na Slovensku* sa konal **14. 5. 1998** v bratislavskom Centre nezávislej žurnalistiky za spolupráce USIS Bratislava.

Hostom bol pán Bruce Mc Gorill z USA, ktorý má mnohoročné skúsenosti z pôsobenia vo významných funkciách v Národnej asociácii broadcasterov a z práce vo vládnych výboroch USA pre oblasť komerčného televízneho a rozhlasového vysielania.

Diskutovalo sa o nasledovných témach:

- Vznik, vývoj a zameranie nových asociácií rozhlasových a televíznych staníc na Slovensku.

– Je alebo nie je neprevoditeľnosť a neprenositelnosť licencie televíznych a rozhlasových staníc v súlade s Ústavou SR.

– Akú úlohu môžu, resp. nemôžu zohrať komerčné rozhlasové a televízne stanice v súvislosti s voľbami 1998.

NADÁCIA AZEN zorganizovala v dňoch **13.–15. 5. 1998** Nitre medzinárodnú konferenciu s názvom *Občan – etika novinárov*. AZEN považuje prácu novinárov za veľmi významnú a túto spoločenskú pozíciu žurnalistiky chce upevňovať tým, že bude posudzovať nahlásené prípady a verejne ich komentovať.

Na verejnom pranieri sa tak tohto roku ocitli Martin Klein (*Domino efekt*), Peter Tóth (*Sme*), Klára Grosmannová (*Práca*), Milan Stanislav (*Pravda*) a neznámy ml. z denníka *Sme*.

NOVINÁRI A VOĽBY bol názov odborného školenia pre novinárov a pracovníkov médií o spravodajstve vo voľbách, ktorý od **18.–20. 5. 1998** usporiadalo Centrum nezávislej žurnalistiky v spolupráci s Knight Foundation a USIS Bratislava.

Na programe boli témy:

- Nestranné prezentovanie informácií.
- Časová vyváženosť prezentovania kandidátov politických strán.
- Verejný záujem v oblasti informovania a jeho uplatňovanie v elektronických médiách.
- Legislatívny rámec volebnej žurnalistiky v elektronických médiách.

INFOMEDIA '98. 4. ročník konferencie s podtitulom *Konferencia o profesionálnych informačných zdrojoch* sa konal v dňoch **20.–22. 5. 1998** v Prahe. Účastníci sa mali možnosť oboznámiť s významnými zahraničnými expertmi, ktorí sa zaoberajú spoločenským postavením a financovaním informačných služieb, spoločenskými a humanitnými vedami a pôsobia v Európskej únii alebo pracujú s informačnými materiálmi Európskej únie.

Paralelne s INFOMEDIU '98 sa konal aj 4. ročník medzinárodného veľtrhu *Svět knihy 1998*, na ktorom sa zúčastnilo 630 vystavovateľov z 22 krajín. Odborná sekcia veľtrhu bola zameraná na beletriu a umenie, odbornú literatúru a učebnice, literatúru pre deti a mládež, noviny a časopisy, antikvariáty, literárne agentúry, tlačiarne a grafické štúdiá, knižnice a informačné systémy a iné. Vystavovali sa predovšetkým knihy, noviny, časopisy, multimédiá, ale i špeciálny nábytok, technické pomôcky a doplnky pre knižničné pracoviská.

ÚLOHY NOVINÁROV VO VOLEBNEJ KAMPANII POSILNENIE DEMOKRATICKÉHO MODELU ŽURNALISTIKY je názov projektu, ktorý Slovenský syndikát novinárov v spolupráci

s ÖGB (Rakúsky odborový zväz umenia, médií a slobodných povolání – sekcia novinárov) a Article 19 chce realizovať v súvislosti s pripravovanými voľbami 1998 pod záštitou programu Phare.

Hlavným cieľom tohto projektu je úsilie presadzovať nezávislú úlohu novinárov v príprave volieb, zdôrazňovať zodpovednosť pred verejnosťou v predvolebnom období.

Ďalším cieľom projektu je monitorovať predvolebnú kampaň a správanie médií a štátnej tlačovej agentúry v predvolebnom boji a počas vo-

lieb z hľadiska dodržiavania právnych a etických noriem.

Pravidelné zverejňovanie výsledkov monitorovania počas kampane sa použije na vytvorenie politického tlaku na štátne elektronické médiá, aby si plnili svoje povinnosti.

Monitoring by mal byť praktickým nástrojom zaznamenania príslušných porušení noriem a operatívneho zverejnenia zistení nezávislého, prípadne aj medzinárodného orgánu.

-dv-

PONORTE SA DO INTERNETU

Slovensko

www.cenezu.sk

Na stránke Centra nezávislej žurnalistiky je možné nájsť informáciu o projekte PANORAMA, ktorý je určený pre slovenské regionálne médiá. Projekt organizuje Centrum nezávislej žurnalistiky v spolupráci s Open Society Fund, Bratislava. Na tejto adrese nájdete kompletné a pravidelne aktualizované vydania regionálnych periodík s možnosťou plnotextového vyhľadávania.

www.culture.gov.sk

Domovská stránka Ministerstva kultúry SR, na ktorej si v položke *kultúrne inštitúcie* môžete nájsť informácie o inštitúciách pôsobiacich v rezorte MK: Národné metodické centrá, Regionálne kultúrne centrá, Divadlá, Múzeá, Galérie, Knížnice, Osvetové strediská, Hvezdárne a planetária, Hudobné kabinety, ako aj informácie o Neštátnych kultúrnych inštitúciách: súkromné, cirkevné, obecné, iné a o Občianskych združeniach, fondoch a nadáciách.

www.gratex.sk

Na frekventovanej stránke v položke *mediá* nájdete elektronické vydania rôznych médií.

Noviny a časopisy:

Denník Sme, Marketing, Kankán, Tipy a nápady pre šéfa, Viktória, Vedúci predaja – Servis, Harmónia, Quark, Divadlo v Medzičase, Dia Žurnál, Futbal Magazín, Choroby hlavy a krku, Kultúristika & Fitness, Kardiológia/Cardiology, Budík – časopis, čo zobudí názor, Marketing pro zdraví, Kam v Bratislave – informačný bulletin, Pedagogická revue, Hokej magazín, Microsoft.doc, Motorama.

Živé rozhlasové vysielanie:

Rádio Twist

Televízne relácie v TV Markíza.

http://idigest.eunet.sk/pwd/imedia

Na tejto adrese sa oboznámite s elektronickým digestom pre mediálnych profesionálov I-media o on-line vydávaní. Poskytuje celý súbor informácií zo slovenských novín, týždenníkov, magazínov o rádiách, agentúrach a informačných servisoch, elektronicky vydávaných časopisoch, databázach médií, komunikačných prostriedkoch a pod. Zároveň sa môžete prekliknúť na adresy českých a svetových médií. Nájdete tu široké spektrum informačných zdrojov.

www.pavucina.sk

Zaujímavá stránka, ktorá okrem iného umožňuje prístup k novinám a časopisom:

Businessweek, Buzzmag, Caspita, Chipweek (Cz), Computer World (Cz), Connect (Cz), Elm, Esquire (Cz), Eye, Fakty (Sk), Fastcompany, Forbes, Guardian, Hospodárske noviny (Sk), I4u (Cz), Infodigest (Sk), Intertext, Katolícke noviny (Sk), Korzo (Sk), Level (Cz), Magazín 2000 (Cz), Melódie (Sk), Monolith (Sk), Národná obroda (Sk), Naturizmus (Sk), Nedelná Pravda (Sk), Netacik (Sk), Nové slovo (Sk), Nový čas (Sk), Pavučina (Sk), Pc Revue (Sk), Playboy, Pes (Cz), Quark (Sk), Regenerace (Cz), Riki (Sk), Sme (Sk), Software noviny (Cz), Svet Internet (Cz), Tabu (Sk), Times, Trend (Sk), Underground (Sk), Wolf Head, World Wide Writer.

www.prieskum.sk

Slovensko vo svete (Internetu), koľko je nás v Internete, zaujímavé prieskumy a iné otázky spojené s Internetom nájdete na tejto stránke. Slovensko sa prostredníctvom NetProjektu zaraďovalo do globálnych štatistík o Internete, ktoré pravidelne aktualizuje známa írka konzultačná agentúra NUA. Porovnanie so susednými krajinami vyznieva prinajmenšom zaujímavo (www.nua.ie).

www.siac.sk

Špecializovaná stránka Slovakia Online, s. r. o., sa zameriava na oblasť spracovania textových informácií z rôznych druhov masmédií, inteligentného vyhľadávania v plných textoch, monitorovania otvorených informačných zdrojov a dodávania rôznych informácií podľa požiadavok. Hlavným cieľom tejto činnosti je vyhľadávanie dôležitej informácie, hneď ako je dostupná v elektronickej podobe. Táto činnosť sa vykonáva pomocou vysoko inteligentného a výkonného softvéru.

www.slovakia.net/aisa

Na tejto stránke sa skrýva oficiálny katalóg firiem Slovenska, kde pod touto adresou nájdete firmu AISA, ktorá robí prieskum trhu a jej hlavnými užívateľmi sú reklamné agentúry, ktoré sa pri tvorbe propagačnej stratégie opierajú o výsledky marketingového prieskumu, potrebujú vedieť definíciu cieľovej skupiny, pozíciu značky na trhu – jej znalosť a imidž, názory spotrebiteľov na návrhy reklám, ohlas na reklamnú kampaň a sledovanosť masmédií jednotlivými cieľovými skupinami.

www.slovakia.net

Na tejto stránke sa môžete prehŕňať v slovenských časopisoch, elektronických médiách, grafických štúdiách, cestovať po Internete a www stránkach, čítať si v novinách a oboznamovať sa s reklamou a médiami, reklamnými agentúrami a vydavateľstvami.

www.storin.sk

Domovská stránka STORIN-u, na ktorej sa okrem iného dozviete, že agentúra počas celého roka každý deň monitoruje publicistické a spravodajské relácie 19 domáciach a zahraničných rozhlasových a televíznych staníc. Priebežne spracúvané informácie v anotovanej alebo plnotextovej podobe zasiela zákazníkom prostredníctvom telekomunikačnej siete (faxom alebo modемом) v dohodnutých intervaloch (denne, každý druhý deň, raz týždenne) a dohodnutom čase, spravidla od 7.30 do 9.00. Agentúra vyhľadáva aj informácie v 30 tituloch slovenskej, českej a maďarskej tlače. V spolupráci s redakciami denníkov Pravda, Sme, Práca a Národná obroda má k dispozícii plnotextové znenie týchto periodík (Pravda – od 01/1994, Sme – od 11/1994, Práca – od 01/1995, Národná obroda – od 01/1997). Denne aktualizovaná databáza agentúry STORIN obsahuje viac ako 300 000 prevažne plnotextových informácií zo širokej škály politického a ekonomického života SR i ČR, počínajúc rokom 1990. Texty sú v slovenskom jazyku. Súčasný mesačný prírastok je cca 7 000 záznamov. Databáza zatiaľ nie je on-line prístupná. Informácie vyhľadávajú pracovníci agentúry podľa želania zákazníkov.

www.vis.sk

Na tejto adrese nájdete aktuálne informácie z hospodárskeho, politického a spoločenského života na Slovensku, v Česku i vo svete. Verejný informačný systém (VIS) vám poskytne:

- kompletne agentúrne spravodajstvo zo SITA a ČTK,
- firemný alebo všeobecný monitoring tlače SR a ČR (Albertina data, TRIAS),
- monitoring televíznych a rozhlasových vysielaní (STORIN),
- plnotextové znenie vybraných periodík (Trend),
- finančné profile podnikateľských subjektov SR a ČR (Albertina data, ČTK).

Česká republika**www.aip.cz**

Na tejto adrese sa prezentuje slovenská a česká Albertina vrátane produktov, ktoré poskytuje:

Adresár knihojen a informačných inštitúcií v ČR, BiblioMedica, Česká národní bibliografie, Kancléř Metternich a jeho doba, Mezinárodní desetinné třídění, Multimedia Thorax, Nakladatelé, Memoriae Mundi Series Bohemica, Ochranné známky, Slovenská národná bibliografia.

www.ara.cz

Špecializovaná stránka Asociácie reklamných agentúr v Českej republike, ktorá svojim zákazníkom poskytuje komplexný servis v reklame. Asociácia existuje vo všetkých vyspelých štátoch. ARA je prvá z asociácií postkomunistických krajín, ktoré boli prijaté do EAAA (Európska asociácia reklamných agentúr) ako riadny člen v roku 1992. Na tejto stránke sa môžete oboznámiť s výsledkami mediálnych výskumov, zoznámiť sa s členmi asociácie a prečítať si Bulletin Ara.

www.codexbohemia.cz

Nakladateľstvo CODEX Bohemia, s. r. o., je 100-percentnou dcérskou spoločnosťou koncernu Wolters-Kluwer. Zaoberá sa vydávaním periodík a odbornej literatúry v oblasti práva, ekonomiky a bezpečnosti práce. Od januára 1997 prevzalo elektronický systém právnych informácií Jurix, ktorý sa spolu s elektronickým systémom informácií o práve EÚ stal základom nielen pre nový systém JurixMAX, ale i pre ďalšie tituly elektronických publikácií, ktoré budú postupne vydávané.

www.cuni.cz

Prezentácia Univerzity Karlovej, ktorá v sebe okrem iného skrýva aj cestičku na mediálny vý-

skum, kde na adrese: <http://www.aber.ac.uk/~dgc/media.html> sú ukryté:

AMCSS (Association for Media Communication and Cultural Studie) – Asociácia pre mediálnu komunikáciu a kulturologické štúdie je národnou asociáciou vo Veľkej Británii, ktorá slúži odborníkom z oblasti médií a komunikácie.

IJMCS (International Journal of Media and Communication Studies) – Medzinárodný časopis mediálnych a komunikologických štúdií sa zameriava na médiá a masovú komunikáciu.

www.median.cz

Domovská stránka informuje o činnosti firmy, ktorá robí výskumy trhu, médií a verejnej mienky. Pripravila výskum Market Media Lifestyle, výskum hodnotenia televíznych reklám, Median Omnibus a mnoho ďalších.

www.uvdt.cz

Domovská stránka Únie vydavateľov Českej republiky, združenia podnikateľov a zamestnancov v odbore vydávania periodickej tlače, na ktorej sa nachádzajú okrem iného informácie o výskume čítanosti MEDIA PROJEKT, o overovaných nákladoch tlače, otázky distribúcie tlače; mediálna legislatíva, činnosť odborných sekcií, spolupráca s ďalšími mediálnymi organizáciami a pod.

www.mia.cz

Veľmi vyhľadávaná stránka, ktorá vás uvedie na Media Server – jeden z najčítanejších serverov. Môžete sa zoznámiť s Virtuálnou trafikou (aktuálne denníky, týždenníky a magazíny), Zmijou (monitoring noviniek na českom Internete) a Vir-

tuálnym Megastor Bontonom (klasický virtuálny obchodný dom s 1 600 titulmi z oblasti populárnej a vážnej hudby a videa).

Zahraničie

www.fiej.org

Domovská stránka World Association of Newspapers (pôvodne FIEJ), ktorá bola založená v roku 1948. V súčasnosti sa v nej nachádza 57 vydavateľov novín z 53 krajín, noviny 90 národov, 17 národných a mediálnych spravodajských agentúr a mediálnych nadácií a 7 regionálnych tlačových organizácií.

www.freedomforum.org

Ak neviete, čo je nové v mediálnej oblasti za hranicami Slovenska, máte možnosť odkliknúť si vyššie uvedenú adresu a prečítať si časopis The Freedom Forum on-line.

www.ifj.org

Posurfujte si na stránke medzinárodnej federácie novinárov, najväčšej svetovej organizácii, ktorá bola založená v roku 1929 a 2-krát transformovaná v roku 1946 a 1952. V súčasnosti má 400 000 členov v 90 krajinách.

www.obs.coe.int

Domovská stránka Európskeho audiovizuálneho observatória, na ktorej sa môžete oboznámiť s politikou, novinkami, publikáciami, poskytovanými službami a podujatiami observatória.

-dv-